

Õiguskantsler

Jüri Ellram
volikogu esimees
Järva Vallavolikogu
info@jarva.ee

Teie nr
Meie 29.06.2018 nr 6-4/180525/1803015

Sünnitoetuse maksmise tingimuste muutmine

Austatud Jüri Ellram

Õiguskantsleri poole pöördus avaldaja, kes jäi ilma sünnitoetuse teisest väljamaksest, kuna Järva Vallavolikogu muutis 25.01.2018 oma määrusega nr 4 „Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord“ toetuse maksmise tingimusi. Avaldaja ise oli sünnitoetuse teise osa taotlemise ajal endiselt Järva valla elanik, kuid tema lapse elukohana on alates 2017. aasta novembrist registreeritud teine vald.

Leian, et Järva Vallavolikogu 25.01.2018 määruse nr 4 „[Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord](#)“ (edaspidi: Järva määrus) § 11 lõige 3 pole kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse §-st 10 tuleneva õiguspärase ootuse põhimõttega. Õiguspärase ootuse põhimõttega on vastuolus see, et vallavolikogu kehtestas sünnitoetuse teise osa saamiseks lisatingimused neile inimestele, kellele oli enne Järva määruse jõustumist makstud välja sünnitoetuse esimene osa.

Tuginedes [õiguskantsleri seaduse](#) §-le 17, teen Teile ettepaneku viia Järva määruse sünnitoetuse maksmise reeglid põhiseadusega kooskõlla selliselt, et inimesed, kellele maksti enne Järva määruse jõustumist sünnitoetuse esimene osa, saaksid varem kehtinud tingimustel ka toetuse teise osa.

Palun andke 1. septembriks 2018 teada, kuidas olete ettepanekut järginud.

1. Koigi Vallavolikogu 09.03.2017 määruse nr 3 „[Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord](#)“ § 39 (edaspidi: Koigi määrus) kohaselt maksis vald ühekordset sünnitoetust perekonnale sel juhul, kui vähemalt üks lapse vanematest oli lapse sünnihetkel rahvastikuregistri järgi Koigi valla elanik. Sünnitoetus maksti välja kahes osas – esimene osa lapse sünni registreerimisel ja teine osa lapse üheaastaseks saamisel, kui vähemalt üks vanematest oli endiselt Koigi valla elanik.

2. 21.10.2017 ühines Koigi vald kuue omavalitsusega ning tekkis uus omavalitsusüksus – Järva vald. Järva Vallavolikogu võttis 25.01.2018 vastu uue määruse, millega muudeti mõned sünnitoetuse saamise tingimused senistele Koigi valla elanikele rangemaks.

[Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse](#) (ETHS) § 9² lõige 2 näeb ette, et ühinemisel moodustatud uus omavalitsusüksus on ühinenud omavalitsusüksuste õigusjärglane ning peab tagama seniste omavalitsuste määruste täitmise kuni uute määruste vastuvõtmiseni (ETHS § 14¹ lg 4¹). Uute

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

määruste andmisel peab omavalitsusüksus silmas pidama, et seni kehtinud suhteid tuleb muuta õiguspäraselt. Muu hulgas tuleb arvesse võtta õiguspärase ootuse põhimõtet.

3. Järva määruse § 11 järgi makstakse toetus välja samuti kahes osas, kuid teise osa saamiseks peab:

- laps olema saanud üheaastaseks;
- vähemalt üks vanem ja ka laps olema rahvastikuregistri järgi elanud Järva vallas alates lapse sünnist kuni toetuse taotlemise päevani.

Järva vald keeldus avaldajale 2018. aasta aprillis sünnitoetuse teist osa välja maksmast, sest avaldaja laps ei olnud enam rahvastikuregistri järgi Järva valla elanik.

4. Koigi määrus ei näinud ette, et sünnitoetuse saamiseks peab peres kasvav laps elama Koigi vallas (vrd teiste samas määruses sätestatud lapse hüvanguks mõeldud toetustega, kus on selgelt kirjas nõue, et laps peab elama Koigi vallas). Sellist tingimust ei saa tuletada ka [rahvastikuregistri seaduse](#) (RRS) § 42 lg-st 1, mille järgi registreeritakse vastsündinu elukoha aadressina rahvastikuregistrisse üldjuhul tema ema elukoha aadress. Esiteks on võimalik vanema taotlusel registreerida alaealise lapse elukohaks ka mõni muu aadress (RRS § 42 lg 4). Teiseks ei näinud Koigi määrus toetuse saamise õigust ette ainult emale – pere võis sünnitoetust saada ka siis, kui üksnes lapse isa oli Koigi valla elanik. Sellist lähenemist ei saa pidada ka ilmselgelt mõeldamatuks, sest valla soov võis olla toetada oma valla elaniku peret lapse sünni puhul. Niisiis muutusid sünnitoetuse saamise tingimused avaldaja jaoks enne sünnitoetuse teise osa väljamaksmist rangemaks ja avaldajal polnud võimalik neid enam täita.

5. Sünnitoetus on kohaliku omavalitsuse vabal tahtel makstav toetus, mistõttu on vallal õigus selle andmiseks kehtestada omad tingimused. Samas ei saa omavalitsus unustada [Eesti Vabariigi põhiseaduses](#) sätestatud põhimõtteid, sh põhiseaduse §-s 10 ette nähtud õiguspärase ootuse põhimõtet. Selle põhimõtte järgi on inimesel õigus mõistlikule ootusele, et kui ta on asunud mõnd oma õigust realiseerima, ei muutu õigusruum tema jaoks ootamatult ja ülemäära ebasoodsaks.¹

6. Nii Koigi kui ka Järva määrus näevad ette, et sünnitoetus makstakse välja kahes osas. Koigi määruse järgi maksti toetuse mõlemad osad välja ühe avalduse alusel. Kahes osas makstava sünnitoetuse puhul oli tegemist ühe ja sama toetusega. Seega tekkis avaldajal õiguspärane ootus saada ka toetuse teise osa väljamakse, juhul kui toetuse saamise tingimused olid täidetud.

Registreerides 2017. aasta novembris oma lapse elukohaks teise valla, arvestas avaldaja Koigi valla sünnitoetuse maksmise reeglitega. Avaldaja teadis, et see muudatus ei võta temalt õigust saada sünnitoetuse teist osa, kuna tol ajal kehtinud määruse järgi ei pidanud selle saamiseks laps elama Koigi vallas.

7. Järva valla uue määrusega muudeti sünnitoetuse teise osa saamise tingimusi peaaegu kolm kuud pärast seda, kui avaldaja lapse elukoht oli vahepeal muutunud. Kuna laps ei olnud kehtvalt Järva vallas elanud, polnud avaldajal võimalik toetuse ülejäänud osa saamiseks enam midagi ette võtta. Kuna avaldaja oli tegutsenud kehtiva korra järgi ja uskunud selle püsimisse, riivas sünnitoetuse maksmise tingimuste muutmine avaldaja õiguspärasest ootust.

Mitte iga õiguspärase ootuse riivet ei saa pidada lubamatuks. Põhiseadusvastane on riive, mille eesmärk pole riivatud õigusega võrreldes piisavalt kaalukas. [Koigi valla elanikule](#) makstava sünnitoetuse teine osa oli 330 eurot. Pärast toetuse tingimuste muutmist jäi avaldaja sünnitoetus

¹ Riigikohtu PSJKo 31.01.2012, nr [3-4-1-24-11](#), p 49.

kaks korda väiksemaks, kui algsete sünnitoetuse maksmise tingimuste säilimisel oleks saanud (650 euro asemel sai ta 320 eurot). Niisiis riivab toetuse teise osa väljamaksest ilmajäämine intensiivselt inimese õiguspärasest ootust.

Järva valla selgituse kohaselt muudeti sünnitoetuse saamise tingimusi selleks, et ühtlustada ühinenud omavalitsustes kehtinud sünnitoetuste saamise tingimused. Õiguspärase ootuse riive põhjendust ei ole vald esitanud ning see ei selgu ka määruse eelnõu seletuskirjast ega volikogu protokollist. Riive ühe lubatava eesmärgina võiks välja tuua valla raha kokkuhoiu. Kuna valla 11.05.2018 antud selgituste järgi pole ühelgi teisel juhul sünnitoetuse teine osa välja maksmata jäänud, hoidis vald tingimuste muutmisega kokku eelduslikult 330 eurot. Arvestades seda, et Järva valla 2018. aasta eelarves on sotsiaalseks kaitseks ette nähtud üle 1,23 miljoni euro, ei saa 330 euro suurust säästu pidada kuigi kaalukaks.

Sünnitoetuse tingimuste muutmise eesmärk võis olla ka valla soov maksta toetust edaspidi vaid neile vallaelanikele, kelle peres kasvab laps on samuti valla elanik ehk kelle seotus vallaga on tugevam. Selle eesmärgi kaalukus väljendub aga samuti raha kokkuhoius, mis pole praegusel juhul märkimisväärne.

8. Seega on õiguspärase ootuse riive konkreetsel juhul põhjendamatu ning sünnitoetuse saamise tingimuste rangemaks muutmine neile, kellele oli Koigi määruse järgi esimene osa sünnitoetusest välja makstud, on põhiseadusega vastuolus.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise